

Příloha k protokolu o SZZ č.
Vysoká škola: **Pedagogická fakulta JU**

Katedra českého jazyka a literatury

Datum odevzdání posudku: **26. 5. 2009**

Diplomant: **Martina Švárová**

Aprobace: **ČJ – OV/ ZŠ**

Vedoucí *) diplomové práce
Recenzent

Doc. PaedDr. Jaroslav Toman, CSc.

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Čtenářská gramotnost jako pedagogický pojem a jako cíl výuky literární výchovy (téma)

Diplomantka si v práci stanovila cíl vytvořit základní soubor testových úloh, jež by u žáků 2. stupně ZŠ a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií rozvíjely potřebnou čtenářskou gramotnost. Vyplývá z ní, že zkoumaná problematika je nanejvýš aktuální a že představuje společensky a pedagogicky závažný fenomén, výrazně determinující i literárněvýchovný proces a didaktickou interpretaci textu.

Obsahové gros teoretické části práce tvoří ujasňování elementární terminologie spjaté s řešením diplomového úkolu (gramotnost, čtení s porozuměním, čtenář, čtenářská gramotnost aj.) a charakteristika nejvýznamnějších mezinárodních výzkumů čtenářské gramotnosti PIRLS a PISA i jejich srovnání.

V autorčině teoretické reflexi převažuje reproduktivní a deskriptivní přístup, vymezení pojmů je většinou povrchní, neúplné, nepřesné, dokonce diletantské (výuka počátečního čtení, čtenář). Přejímání zpravidla jednoho sekundárního pramene nebo internetového zdroje neumožňuje konfrontaci, uplatnění vlastního názoru a hodnocení i polemické argumentace. Chybí rozhled po další odborné, metodologicky podnětné a didakticky instruktivní literatuře (viz např. Z. Jonák: Čtenářství v epoše internetu. In Knihovny současnosti 2007. Brno 2007, s. 285-294; L. Lederbuchová: Dítě a kniha. O čtenářství jedenáctiletých. Plzeň 2004; J. Toman: Dětské čtenářství a literární výchova. Brno 1999; J. Trávníček: Čteme? Obyvatelé ČR

a jejich vztah ke knize. Brno 2008; v publikacích lze najít četné odkazy na další literaturu). Pojmová nejasnost se negativně promítá i do hierarchizace kapitol a kompoziční výstavby teoretické části a do formulace nadpisů (např. spojení „výuka literární výchovy“ je nonsens). Podrobné informace o veskrze známých projektech PIRLS a PISA jsou nadbytečné; zmínka o úrovni čtenářské gramotnosti u nás v mezinárodním srovnání nemá žádnou vypovídací hodnotu. Diplomantka si neosvojila metodiku odborné práce, nestanovila premisy, hypotézy, nevytvořila si potřebná teoretická východiska pro praktickou (empirickou) aplikaci.

Samostatné myšlení řešitelka projevuje tehdy, akcentuje-li priority učitelovy práce s textem, jestliže se pokouší o didaktizaci výzkumných projektů nebo když vychází z vlastních pedagogických zkušeností.

Praktická část je nepoměrně zdařilejší. M. Švárová tu prokázala schopnost kreativního myšlení, systémového přístupu i přesvědčivé argumentace a cílevědomého a důsledného naplňování svého pedagogicko-didaktického záměru: při modelovém výběru a typologizaci textů, při užití efektivních metod a technik i při specifikaci zásad výzkumného projektu PISA a RVPZV. Z hlediska zkoumané problematiky je nejpřínosnější tvorba testových úloh s promyšlenou didaktickou strukturou i metodikou, projevující se například aplikací výzkumné koncepce PISA, zevrubným výčtem a výkladem souvislých a nesouvislých textů, vymežováním žákovských dovedností, osvětlením tří typů otázek (Tabulka 2 – Přehled čtenářských situací – ovšem náleží do přílohy) nebo zdůrazněním zřetele ke klíčovým kompetencím a průřezovým tématům. V tomto kontextu je třeba ocenit následující pozitiva: Diplomantka se zaměřila na řešení problematiky v ČR dosud nezkoumané, čtenářskou gramotnost zjišťovala i na textech uměleckých (zvolila žánry na pomezí beletrie, faktografie, publicistiky a vědy: životopis, esej, cestopis, uměleckonaučnou a populárně naučnou prózu a fantasy literaturu) a didaktickou nosnost testových úloh si ověřovala ve své pedagogické praxi. Součástí diplomové práce bylo i vytvoření Souboru testových úloh rozvíjejících čtenářskou gramotnost žáků v podobě CD.

Připomínky k testovým souborům:

Jejich kladem je didakticky vhodný výběr textů, uplatňování mezipředmětových a mezisložkových vztahů, metodická propracovanost, aktivizační a problémový charakter úloh (vedoucí k samostatnému využívání informačních zdrojů, ke komparativnímu přístupu a k možnosti volby). Nabízí se tu otázka, do jaké míry se diplomantka inspirovala metodickými příručkami pro učitele (případně pracovními sešity pro žáky), vytvořenými autory uváděných čítanek.

Testový soubor 1. Úkol 3: Není uveden informační pramen. Úkol 8: Vyžaduje také vyhledávání informací? Chybí klíčové kompetence směřující k rozvíjení čtenářské gramotnosti žáků.

Testový soubor 2. Úkol 1: Vědí žáci, co znamená slovo systém? Úkol 2: Uvedená adjektiva nejsou synonyma. Úkol 12: Spojení „řeč je duše“ je metonymie, nikoli metafora. Vysvětlení si žádá i pojem alegorie.

Testový soubor 4. Absentuje žánrová určenost ukázky. Jde o uměleckonaučný text, navíc humorný. Tento aspekt není využit.

Testový soubor 5. Řešitelka vůbec nepostihuje žánrovou podstatu fantasy literatury; zaujímá k ní laický přístup. Příslušné lexikografické (genologické) poznatky by si měla doplnit.

Odstavec nazvaný Hodnocení testových úloh nelze považovat za kapitolu. Jeví se jako bezobsažný a redundantní. Některé jeho myšlenky by mohly být začleněny do jiných kapitol.

Závěr obsahuje všechny náležitosti.

Poznámkový aparát a přehled použité literatury neodpovídá normě. Kvalitu jinak přínosné práce snižují především chyby v interpunkci, četnější gramatické a stylizační nedostatky i překlepy.

Tuto diplomovou práci **d o p o r u č u j i** k obhajobě.

V Českých Budějovicích 26. 5. 2009

Návrh na klasifikaci diplomové práce: **d o b ř e**

Jaroslav Toman, v.r.

.....
podpis vedoucího (recenzenta) diplomové práce